

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Грига Я.О.

студентка,

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВНОЇ ГРИ

Мова – найвагоміший інструмент культури, який, як і всі інші види суспільної діяльності, переплітається з грою. Вперше термін «мовна гра» вжив австрійський філософ Л. Вітгенштейн. Під мовною грою він розумів «...єдине ціле: мова та дії, з якими вона переплітається» [2, с. 53]. Згідно з цією теорією, елементи мови мають сенс лише як частина певної гри. Цей зміст реалізується в конкретних ситуаціях вживання мови. В.З. Санніков в своєму дослідженні, присвяченому даному питанню, називає мовною грою «...кожне навмисно незвичне використання мови (наприклад, для створення художнього ефекту)» [6, с. 45].

Інтелектуальна, цікава, захоплююча, вона містить цілий спектр правил і способів, які сприяють емоційному розвантаженню, зняттю розумової напруги. З плином часу дане явище не втрачає своєї свіжості й актуальності, а інтерес до нього зростає [3, с. 27]. Дослідивши це питання, можна зробити висновок, що причину такої популярності мовної гри слід шукати у її причетності до актуальних реалій життя, глибинних зв'язках з найважливішими царинами людської діяльності.

Механізм «мовної гри» може здатись досить простим: мовець «грається» з формою мовлення, вводячи в нього словесну незвичайність – гру слів. В ході аналізу численних лінгвістичних досліджень, присвячених мовній грі, можна виявити комплексне розмаїття притаманних їй функцій. Слід також зазначити, що дослідження науковців часто містять невичерпні відомості щодо характеру й найменування тих чи інших функцій, які, у свою чергу варіюються, відображаючи різне трактування однієї й тієї ж функції [1, с. 54-75].

Представники Празької лінгвістичної школи, виокремлюють шість функцій класифікації функцій мови, згідно з учасниками й аспектами його ж моделі комунікації. Насамперед слід зазначити що така модель класифікації належить Р.О. Якобсону та застосовується як для аналізу

мови та комунікаційних систем в цілому, так і для функціонального дослідження окремих мовних і комунікативних актів і комунікативних подій. Кожному з шести факторів мовної комунікації, на думку вченого, (відправник, контекст, повідомлення, канал, код, адресат) відповідає особлива функція мови. Під даним терміном науковець має на увазі спрямованість, «установку» або призначення (роль) самого повідомлення стосовно інших факторів мовного спілкування. [1, с. 167-212].

Отже, Р.О. Якобсон виділяє такі функції мови:

1. Емотивну (експресивну) – виражає ставлення адресанта до предмету мовлення; надає певної тональності всьому висловлюванню.
2. Конотативну (апеляційну або засвоєння) – полягає у залученні уваги іншої особи та спонукання її до якоїсь дії.
3. Реферативну (комунікативну) – головна функція повідомлення; співвідноситься з предметом, про який йдеться, та відношення повідомлення до нього або контексту.
4. Фактичну – спрямована на встановлення контакту; встановлює, продовжує або зупиняє комунікацію.
5. Метамовну – встановлює тотожність висловлювання.
6. Поетичну – зосереджує увагу на повідомленні заради нього самого; притаманну поетичному повідомленню, в повідомленнях іншого типу є вторинною, допоміжною [7, с. 128].

Отже в ході дослідження функціональних особливостей мовної гри, можна зробити висновок, що явище мовної гри є притаманним художньому тексту. Саме задля ефективнішого донесення до читача свої думки та почуття, автор намагається привернути увагу, принести естетичне задоволення тощо використовуючи вищезазначені функції мовної гри. Якщо ж говорити про мову поезії, то вона, у більшості випадків, включає у себе власне поетичну, фактичну, емотивну та конотативну функції та відрізняється від побутової мови більшою образністю.

Список використаних джерел:

1. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет / М. М. Бахтин. – М. : Художественная литература, 1975. – 502 с.
2. Витгенштейн Л. Философские работы. / Л. Витгенштейн ; [пер. с нем. М. С. Козловой и Ю. А. Асеева; составл., вступ. статья, примеч. М. С. Козловой]. – М. : Гнозис, 1994. – Ч. I. – 612 с.
3. Гридина Т. А. Языковая игра как лингвокреативная деятельность / Т. А. Гридина // Язык. Система. Личность. Языковая игра как лингвокреативная деятельность. Формирование языковой личности в онтогенезе. – Екатеринбург, 2002. – 387 с.

4. Гридина Т. А. Языковая игра: стереотип и творчество / Т. А. Гридина. – Екатеринбург : Урал. гос. пед. ун-т, 1996. – 214 с.
5. Коваль А. П. Практична стилістика української мови / А. П. Коваль. – К.: Вища школа, 1985. – 352 с.
6. Санников В. З. Русский язык в зеркале языковой игры / В. З. Санников. – [2-е изд. исправл. и доп.]. – М. : Языки славянской культуры. – 2002. – 552 с.
7. Якобсон Р. О. Лінгвістика і поетика // Структуралізм «за і» проти. – М., 1975. – 296 с.

Маруневич В.С.

студентка,

*Донецький національний університет
імені Василя Стуса*

**МОВНА КАРТИНА СВІТУ УКРАЇНЦІВ
КРІЗЬ ПРИЗМУ ТВОРЧОСТІ ДАРИНИ ГНАТКО
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «СКЕЛЯ ЧЕРВОНОГО СОНЦЯ»)**

Людська мова належить до однієї з форм поведінки людини, що свідчить про деяку схожість із поняттям «мовна картина світу». Картина світу – це глобальний образ, що являє собою основу світобачення та світовідчуття.

Проблему мовної картини світу досліджували Ю. Апресян, Н. Арутюнова, Г. Брутян, А. Вежбицька, І. Живіцька, О. Хом'як, І. Левонтіна, Ю. Степанов, Н. Сукаленко та ін.

Актуальність проблеми зумовлена тим, що мовну картину світу українців у світлі літератури досліджено поверхнево, а це, в свою чергу, зумовлює та обґрунтовує мету дослідження.

Єдиного визначення терміна «мовна картина світу» не існує й до сьогодні. Мовну картину світу тлумачать як загальнокультурне надбання нації. Вона структурована, багаторівнева. Саме мовна картина світу зумовлює комунікативну поведінку, розуміння зовнішнього й внутрішнього світу людини. Вона відображає спосіб мовно-мисленнєвої діяльності, характерний для певної епохи з її духовними, культурними та національними цінностями.

О. Селіванова під поняттям «мовної картини світу» розуміє представлення предметів, явищ, фактів ситуацій дійсності, ціннісних орієнтирів, життєвих стратегій і сценаріїв поведінки в мовних знаках,